

אזרחות בספר הלמוד: אתנית, לאומית, רובית יהודית-דתית

פרופ' דן אבנון

פורום ההגנה על הדמוקרטיה בחינוך

28-08-2023, י"א אלול תשפ"ג

התשתית העיונית להוראת אזרחות

• תכנית לימודים תשע"א, 2011

• מחוון מושגים למורה תשע"ו, 2016

• ספר אזרחות בהוצאת משרד החינוך 2016

האזרחות החדשה:
דמוקרטיה רובית נ' ערכים יסוד (ליברל)
דמוקרטיים

**"דמוקרטיה כהשקפת עולם בנויה ככלל
כקומה שנייה על דמוקרטיה כצורת
ממשל. זאת, כיוון שצורת הממשל
הנשענת על הכרעת הרוב היא תנאי
הכרחי לקיומה של דמוקרטיה". (124)**

העצמת **אתניות** כזהות
קבוצתית יסודית

"מדינת לאום **אתנית** תרבותית היא בסיס
לסולידריות חזקה בין רוב **האזרחים** בגלל הקשר
הלאומי ביניהם"

**המסר: אם את לא חלק מהקבוצה הלאום האתנית,
את לא חלק מהסולידריות**

מי הם "ערבים"?

"רוב הדרוזים לא מגדירים עצמם כערבים. גם חלק מהנוצרים דוברי הערבית לא מזהים עצמם כערבים, אלא כארמים" (102)

מי הם יהודים חילונים?

מחולקים לוקים ל"חילונים אנטי דתיים" ו"חילונים לא אנטי דתיים" מוקדש להם חצי עמוד בפרק על זהות יהודים (100). לעומת שני עמודים על חרדים ושני עמודים על דתיים ומסורתיים (95-99). מתואר במשפט שהם "מצויים בליבה של החברה הישראלית", תורמים לעבודה, יצירה, אמנות, מדע. השכלה ובטחון. איך מתרחש הפלא הזה? אף מילה. בולט על רקע תיאור התשתית התרבותית והלמידה בחברות הדתיות.

ערבים ויהודים

ערבים : "רוב הערבים בישראל מזהים עצמם כחלק מן האומה הערבית הגדולה, וחלקם הגדול גם מזדהים כפלסטינים. לרבים מהם בני משפחה במדינות ערב".

משתמע מהדברים שערבים סובלים מבעית נאמנויות מפוצלות. ישנה שורה אחת המכירה בכך שיש ערבים שכן "משתלבים בחברה בישראל", אבל מיד מזדרזים לסייג בכך שערבים עושים זאת "במקביל לתהליכי בידול והזדהות עם המאבק הפלשתיני נגד מדינת ישראל".

יהודי התפוצות: המקרה הפרדיגמטי - יונתן פולארד

שאלה: מיהם יהודי התפוצות ומהו יחסם
למדינת ישראל? (75)

תשובה ראשונה: יונתן פולארד

מה פולארד מסמל?

"זהותם של יהודי התפוצות מורכבת, ולעיתים מתגלע מתח בין מרכיבי הזהות. הדבר קורה בעיקר עקב חיכוכים בין המדינה בה הם חיים לבין ישראל, ודוגמה מובהקת לכך היא פרשת פולארד".

בית המשפט כרשות החותרת תחת יסודות הדמוקרטיה

“הרשות השופטת – בתי המשפט”

“נתונה בוויכוח ציבורי”

“ביקורת שיפוטית”

“נתונה במחלוקת ערכית”

“אקטיביזם שיפוטי”

“נתון בוויכוח ציבורי ערכי”

“המהפכה החוקתית”

“נתונה במחלוקת ציבורית”

חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו

“נתונה במחלוקת ציבורית”

חוק יסוד: חופש העיסוק

“נתונה במחלוקת ציבורית”

מסרים מרכזיים של חומרי הלמידה

- ▶ דמוקרטיה היא שלטון הרוב
- ▶ הערכים הקובעים הם ערכי הרוב
- ▶ הרוב הוא יהודי
- ▶ ערכי הרוב היהודי גוברים על ערכי "דמוקרטיה ליברלית" (ה"קומה השנייה")
- ▶ נאמנויות אתניות קודמות לנאמנויות אזרחיות
- ▶ ערכי יסוד דמוקרטיים אזרחיים והמוסדות המגנים על ערכי יסוד מעין אלו חותרים תחת הדמוקרטיה במובנה כ"שלטון העם".